

Управлінський облік

Навчальний посібник

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

Управлінський облік

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Укладач О. А. Дем'янишина

Візаві
Умань – 2019

УДК 657.4 (075.8)

У – 66

Рекомендовано Вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 14 від 28.05.2019 року)

Рецензенти:

І. Ф. Баланюк, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри обліку і аудиту, (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»);

П. Ю. Курмаєв, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини);

О. І. Крочак, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування (Уманський національний університет садівництва).

Укладач:

О. А. Дем'янишина, к. е. н., доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

У 66 Управлінський облік: навчальний посібник / МОН України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; уклад. О. А. Дем'янишина. – Умань : Візаві, 2019. – 216 с.

В навчальному посібнику передбачені всі структурні елементи, які в межах відповідної теми дозволять кожному здобувачеві вищої освіти сформувати якісні знання та набути відповідні практичні навички у процесі самостійної роботи.

У посібнику відображено теоретичні основи управлінського обліку. Визначено загальні принципи класифікації витрат та основні моделі її поведінки. Проаналізовано алгоритм прийняття управлінських рішень, щодо витрат. Визначено місце і завдання управлінського обліку підприємства як основного джерела інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Кожна тема включає, крім тексту лекцій, контрольні запитання та тести для самоконтролю.

Навчальний посібник може бути використаний фахівцями з управління підприємством, обліку, викладачами та здобувачами вищої освіти економічних спеціальностей.

УДК 657.4 (075.8)

©Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, 2019

Зміст

ПЕРЕДМОВА	8
Тема 1. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК: СУТЬ, ЗАВДАННЯ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З ФІНАНСОВИМ ОБЛІКОМ	9
1.1. Сутність управлінського обліку та етапи його розвитку	9
1.2. Місце управлінського обліку в системі управління	17
1.3. Предмет, об'єкти та функції управлінського обліку	20
1.4. Порівняльна характеристика управлінського та фінансового обліку	24
1.5. Організація управлінського обліку на підприємстві	25
<i>Контрольні запитання та завдання</i>	28
<i>Тести для самоконтролю</i>	31
Тема 2. ВИТРАТИ І ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ ЯК ОСНОВА ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	33
2.1. Основні поняття та потреба обліку витрат	33
2.2. Теоретико-методологічні підходи до класифікації витрат	37
2.3. Групування витрат для визначення фінансових результатів	42
2.4. Класифікація витрат для прийняття управлінських рішень і планування	46
2.5. Нарахування амортизації в управлінському обліку	48
<i>Контрольні запитання та завдання</i>	51
<i>Тести для самоконтролю</i>	55
Тема 3. ОБЛІК ВИТРАТ ТА МЕТОДИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ	57
3.1. Об'єкти обліку витрат та об'єкти калькулювання	57
3.2. Облік, оцінка і контроль витрат за економічними елементами	61
3.3. Облік і контроль витрат за статтями калькуляції	63
3.4. Прийом калькулювання витрат та види калькуляції	67
<i>Контрольні запитання та завдання</i>	69
<i>Тести для самоконтролю</i>	73

Тема 4. ОБЛІК І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА ПОВНИМИ ВИТРАТАМИ	74
4.1. Класифікація сучасних систем калькулювання	74
4.2. Облік прямих і непрямих витрат	75
4.3. ABC-калькулювання	86
<i>Контрольні запитання та завдання</i>	88
<i>Тести для самоконтролю</i>	91
Тема 5. ОБЛІК І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА ЗМІННИМИ ВИТРАТАМИ	94
5.1. Особливості системи обліку калькулювання за неповними витратами	94
5.2. Практичне застосування системи калькулювання неповних витрат	97
5.3. Простий та розвинутий директ-костинг	102
<i>Контрольні запитання та завдання</i>	107
<i>Тести для самоконтролю</i>	110
Тема 6. СИСТЕМА ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА НОРМАТИВНИМИ ВИТРАТАМИ	113
6.1. Суть та основні завдання організації обліку нормативних витрат	113
6.2. Оцінка відхилень фактичних витрат від нормативних	116
6.3. Порівняльна характеристика нормативного методу і системи стандарт-кост	121
<i>Контрольні запитання та завдання</i>	123
<i>Тести для самоконтролю</i>	124
Тема 7. АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ВИТРАТ, ОБСЯГУ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРИБУТКУ	127
7.1. Мета і методи аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток»	127
7.2. Критична точка та методи її визначення Концепція маржинального доходу. Запас міцності.	131
7.3. Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку	137

«витрати – обсяг – прибуток»	
7.4. Аналітичні залежності, які використовуються в CVP-аналізі. Умови надійності CVP-аналізу	139
<i>Контрольні запитання та завдання</i>	141
<i>Тести для самоконтролю</i>	142
Тема 8. АНАЛІЗ РЕЛЕВАНТНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	145
8.1. Релевантний підхід та диференційний аналіз при прийнятті управлінських рішень	145
8.2. Аналіз інформації при прийнятті операційних управлінських рішень	148
8.3. Аналіз типових варіантів альтернативних рішень	150
<i>Контрольні запитання та завдання</i>	156
<i>Тести для самоконтролю</i>	158
Тема 9. БЮДЖЕТУВАННЯ І КОНТРОЛЬ	160
9.1. Бюджет як інструмент системи управлінського контролю, його сутність, організаційні аспекти та функції.	160
9.2. Методика складання та взаємоузгодження бюджетів	165
9.3. Організація контролю за виконанням бюджету	170
9.4. Особливості бюджетування в умовах калькулювання за видами діяльності	173
<i>Контрольні запитання та завдання</i>	175
<i>Тести для самоконтролю</i>	177
Тема 10. ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	179
10.1. Поняття і класифікація центрів відповідальності: принципи обліку, звітності та оцінки діяльності	179
10.2. Облік і оцінка діяльності центрів витрат	181
10.3. Облік і оцінка діяльності центрів доходу	183
10.4. Облік і оцінка діяльності центрів інвестицій	187
<i>Контрольні запитання та завдання</i>	189
<i>Тести для самоконтролю</i>	191

Тема 11. СТРАТЕГІЧНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК	193
11.1. Поняття стратегічного управління та стратегічного управлінського обліку.	193
11.2. Особливості організації стратегічного обліку та його місце в системі управління підприємством	196
11.3. Планування стратегій та цілей підприємства	197
<i>Контрольні запитання та завдання</i>	201
<i>Тести для самоконтролю</i>	203
Завдання для виконання індивідуальної роботи	205
Термінологічний словник	206
Список використаних джерел	214

- учет. 2012. №7. С. 3–24.
28. Партин Г.О., Загородній А.Г., Ясінська А.І. *Управлінський облік: Навч. метод. посіб.* Київ: Знання, 2006. 235с.
 29. Податковий кодекс України. Спеціальний випуск бухгалтерського тижневика «Дебет-Кредит» від 27.12.2010 р. №52/2010.
 30. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 №996-XIV із змінами від 16.11.2018 URL: zakon1.rada.gov.ua. (дата звернення 15.01.2019)
 31. Проданчук М.А. Роль та місце управлінського та фінансового обліку в інформаційній системі управління підприємством. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту.* 2012. №4. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vviem/2012_4/17.pdf. (дата звернення 20.01.2019)
 32. Професійна юридична система Мега-Нау. URL: <http://www.nau.Kiev.ua/druk.php>. (дата звернення 15.01.2019)
 33. Радецька Л. П., Овод Л. В. *Управлінський облік : навчальний посібник* : Київ: Академія, 2007. 350с.
 34. Семанюк В.З. Формування підсистеми стратегічного обліку в умовах ринкових відносин. *Формування ринкових відносин в Україні* : зб. наук. праць. 2010. Вип. 11(114). С. 59–64.
 35. Скрипник М. І. Затрати і витрати: проблема трактування понять. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*: Міжнар. зб. наук. пр. 2009. Вип. 1 (13). С. 163 – 165.
 36. Тігова Т. М., Селіверстова Л. С., Процюк Т. Б. *Аналіз фінансової звітності* : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2012. 268 с.
 37. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. *Управління витратами підприємства*: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 120 с.
 38. Череп А. В. *Управління витратами підприємств харчової промисловості в ринкових умовах господарювання* : автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04. Київ, 2008. 38 с.
 39. Шило В. П., Ільїна С. Б., Шепелюк В. А., Криштопа І. І. *Управлінський облік*: навч.-практичний посібник. Київ : Кондор, 2012. 301 с.
 40. Юхименко П. І. *Теорія фінансів: підруч.* / [за ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія]. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 576 с.
 41. Ivanov V.V., Han O.K. *Upravlencheskij uchet dlja jeffektivnogo menedzhmenta.* М.: INFRA–М, 2009. 208 р.
 42. Simmonds K. The accounting assessment of competitive position. *European Journal of Marketing, Organization and Society.* 1986. № 12(4). P. 357–374.

Управлінський облік

Навчальний посібник

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 19.04.2019 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 11,0

Тираж 300 прим. Замовлення № 111

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»

20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2521 від 08.06.2006.

тел. (04744) 4-64-88, 4-67-77, (067) 104-64-88

vizavi-print.jimdo.com

e-mail: vizavi008@gmail.com